

Visie op leerlingbegeleiding: taalbeleid in De Minnestraat

Taal in pedagogisch project De Minnestraat

Basisschool De Minnestraat is een hartelijke school, waarbij onderwijs wordt aangeboden **op maat van elk kind**. Vanuit deze zorgvisie focussen we ons op de **competenties** die kinderen nodig hebben om in de snel veranderende maatschappij actief een rol op te nemen.

We zien de school en het netwerk errond als een **educatief systeem** waarin het onderwijs van vandaag een **gedeelde verantwoordelijkheid** wordt van vele partners.

Vanuit een **positief schoolklimaat** waarin alle kinderen leren, leven, spelen, bidden van en met elkaar, ontwikkelen onze kinderen tot **zelfbewuste, kritische en creatieve** jongeren. De leerkracht is de **coach** die erin gelooft dat alle kinderen kunnen groeien.

De Minnestraat heeft een innovatief pedagogisch project gebaseerd op enkele belangrijke pijlers.

CONNECTIE

Een **positief schoolklimaat** zorgt ervoor dat we **leren, leven, spelen en bidden met en van elkaar** en dat elke **relatie** tussen de verschillende spelers gebaseerd is op **respect**. Fouten worden erkend als leerkansen. Alleen in zo'n klimaat voelen kinderen, leraren en directie zich veilig om te verkennen, uit te proberen en vooral veel te leren. Binnen deze leefgemeenschap krijgen kinderen kansen om te groeien in **loyaliteit**.

IDENTITEIT

In de katholieke basisschool De Minnestraat krijgt elk kind de kans om een eigen identiteit te ontwikkelen. Daarvoor is het belangrijk dat een kind een **positief zelfbeeld** heeft, zelfverzekerd is en zelfstandig bepaalde keuzes leert maken. Binnen deze persoonlijkheidsvorming ontwikkelt elk kind een automatisme om **kritisch** naar alles te kijken en zelf een mening te hebben. Hiervoor is ook een gezonde dosis **empathie** nodig, om op een respectvolle manier om te gaan met verschillen tussen mensen en mensengroepen.

ONDERNEMERSCHAP

In De Minnestraat krijgen kinderen de kans om hun **talenten** en **sterktes** te leren kennen en deze verder te **ontwikkelen**. Dat is niet alleen belangrijk om betere en juistere keuzes te maken op vlak van werk of studie, het betekent voor jongeren ook een belangrijke duw in de rug voor hun **zelfvertrouwen** en **eigenwaarde**. Wanneer kinderen daarbij hun eigen **creativiteit** kunnen inzetten, scheppen we een **krachtige leeromgeving**.

ZORGZAAM

Een school die kwaliteitsvol onderwijs wil bieden, moet een school zijn die zorgzaam omspringt met leerlingen, leerkrachten en ouders. In basisschool De Minnestraat bieden we onderwijs dat optimaal is voor elke leerling, ongeacht de achtergrond. Elke leerling heeft het recht om zich goed te voelen om **maximale ontplooiingskansen** te krijgen.

COMPUTATIONEEL DENKEN

Digitaal competent zijn is niet meer weg te denken en essentieel voor **deelname aan de huidige samenleving** en **economie**. Door het stimuleren van het computationeel denken, ontwikkelen we vaardigheden waarmee leerlingen aan hun **probleemoplossend vermogen** kunnen werken.

Daarnaast vormt de digitale competentie een fundament om ook andere belangrijke competenties onder de knie te krijgen zoals communicatie, taalvaardigheid of basisvaardigheden met betrekking tot wiskunde en wetenschap..

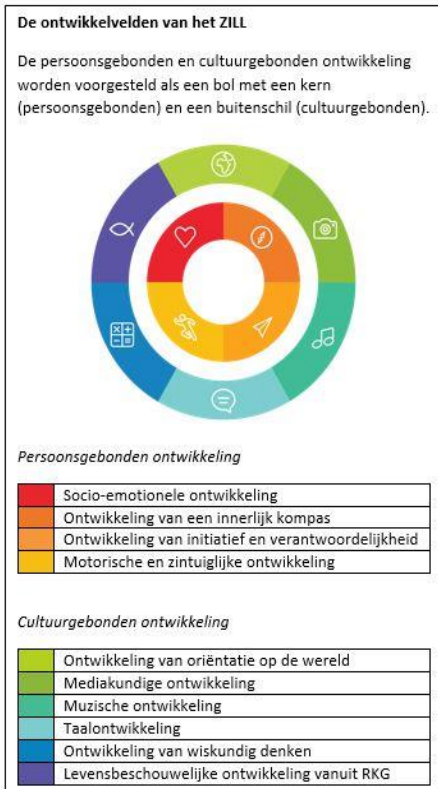

Visie taalontwikkeling uit ZILL

In dit ontwikkelveld ligt het accent op het **stimuleren van de taalontwikkeling** door het creëren van **betekenisvolle situaties**. Een goede beheersing van het Nederlands is zeer belangrijk en krijgt een zichtbare plaats.

Ook de doelen voor het formele onderwijs **Frans** zijn duidelijk terug te vinden. In de huidige samenleving zijn steeds meer talen te horen en is **meertaligheid** een meerwaarde.

De ontwikkeling van al deze talen staat niet los van elkaar:

Kinderen zetten hun kennis en vaardigheden van de ene taal in bij het ontdekken van de andere taal.

Het **nut inzien van taal, zich met plezier inzetten** om een beter taalgebruiker te worden, **positief omgaan met meertaligheid** en **openstaan voor talige diversiteit** zijn **attitudes** die een belangrijke rol spelen bij de taalontwikkeling. Daarom zijn die attitudes opgenomen in een apart ontwikkelthema, namelijk **'talige grondhouding'**. Voor Nederlands en Frans staan de doelen voor **luisteren, spreken en gesprekken voeren** in het ontwikkelthema **'mondelijke taalvaardigheid'**.

De doelen die te maken hebben met **lezen en schrijven** staan bij het ontwikkelthema **'schriftelijke taalvaardigheid'**.

Hoewel mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid in afzonderlijke thema's worden beschreven, zullen ze vaak samen voorkomen in **betekenisvolle situaties**.

In het ontwikkelthema **'taalbeschouwing Nederlands'** staan doelen met het **reflecteren op taalgebruik** en op **aspecten van het taalsysteem**. De inzichten die leerlingen verwerven, passen ze toe bij het inzetten van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid.

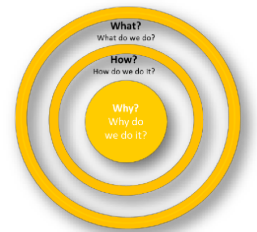
De leerlingen kunnen deze inzichten ook inzetten bij het leren van een vreemde taal zoals **Frans**.

Onze schoolvisie op goed talenonderwijs:

Waarom? Hoe? Wat?

WAAROM?

Waarom doen we wat we doen? Volgens leerplan ZILL:

Leeruitkomst

Ik verken talen en talige diversiteit om me heen.
Ik zet mijn talige vaardigheden steeds efficiënter in om betekenisvolle situaties met taal aan te pakken.

- Talige grondhouding**
Ik sta open voor talen en talige diversiteit. Ik durf en wil me zo goed mogelijk (meer)talig uitdrukken.
- Mondelinge taalvaardigheid Nederlands**
Ik begrijp en breng een mondelinge boodschap over in betekenisvolle situaties.
- Mondelinge taalvaardigheid Frans**
Ik begrijp en breng een mondelinge boodschap in het Frans over in betekenisvolle situaties.
- Schriftelijke taalvaardigheid Nederlands**
Ik begrijp en breng een schriftelijke boodschap over in betekenisvolle situaties.
- Schriftelijke taalvaardigheid Frans**
Ik begrijp een schriftelijke boodschap in het Frans. Ik breng ze met hulpmiddelen over in betekenisvolle situaties.
- Taalbeschouwing Nederlands**
Ik denk in of vanuit een betekenisvolle situatie na over taal, over mijn taalgebruik en dat van anderen. Ik pas de inzichten toe in mijn talig handelen.

1. Talige

Dit

attitudes die te maken hebben met taalontwikkeling Nederlands en met taalontwikkeling vreemde talen (Frans). **Taalvaardigheid** staat bijgevolg centraal. Dat wil zeggen dat het belangrijker is wat kinderen in natuurlijke situaties met taal kunnen doen dan wat ze theoretisch over taal weten.

Het betekent ook dat het accent op communicatie ligt.

Taalattitudes zijn houdingen, emoties en motivaties die leerlingen ten opzichte van taal opbouwen. Ze spelen een cruciale rol bij het leren van taal.

Een taal leer je immers door met taal aan de slag te gaan. Onze leerlingen moeten met andere woorden plezier beleven aan taal, bereid zijn om taal te gebruiken en erover na te denken. We verwachten dat ze respectvol en open met elkaar communiceren in welke taal dan ook en dat ze een positieve attitude ten aanzien van meertaligheid ontwikkelen.

De attitudes in dit ontwikkelthema ontwikkelen leerlingen vaak in combinatie met doelen uit de andere ontwikkelthema's van dit ontwikkelveld.

grondhouding

ontwikkelthema beschrijft

Mondelinge taalvaardigheid Nederlands
Ik begrijp en breng een mondelinge boodschap over in betekenisvolle situaties.

T0mn1	Een mondelinge boodschap verwerken				
T0mn2	Een mondelinge boodschap overbrengen				
T0mn3	Actief deelnemen aan een gesprek				

2. Mondelinge taalvaardigheid Nederlands

Onze leerlingen krijgen van thuis uit heel wat bagage mee om te luisteren en te spreken. De school bouwt verder op deze basis. Daarbij passen de leerlingen zich aan de typische communicatie op school aan.

Die schoolse taal is voor alle leerlingen anders dan thuis, maar in grotere mate voor leerlingen die in kansarmoede leven en voor kinderen met een andere thuistaal dan het Nederlands.

Kinderen leren op school allerlei soorten mondelinge boodschappen verwerken en overbrengen.

In gesprekken combineren ze beide. Kinderen leren dat een goede luisteraar en spreker rekening houdt met de communicatieve situatie en de gepaste strategieën inzet.

De oefensituaties worden steeds gevarieerder en complexer zodat leerlingen worden uitgedaagd betere taalgebruikers te worden.

3. Mondelinge taalvaardigheid Frans

Mondelinge taalvaardigheid Frans			
Ik begrijp en breng een mondelinge boodschap in het Frans over in betekenisvolle situaties.			
TOmf1	Een voor hen bestemde mondelinge boodschap in het Frans begrijpen	☰ ↓ 💡 0	
+	TOmf2	Beluisterde en/of gelezen teksten in het Frans nazeggen en hardop lezen in betekenisvolle situaties	💡 0
+	TOmf3	Met een vorm van ondersteuning informatieve en narratieve teksten in het Frans navertellen in de vorm van een opsomming	↓ 💡 0
+	TOmf4	Met een vorm van ondersteuning een gebeurtenis, verhaal, iets of iemand in het Frans beschrijven in de vorm van een opsomming	↓ 💡 0
+	TOmf5	Deelnemen aan een eenvoudig gesprek in het Frans door vragen, antwoorden en uitspraken te begrijpen, erop te reageren, zelf vragen te stellen, antwoorden te geven en uitspraken te doen	↓ 💡 0

Bij de ontwikkeling van mondelinge taalvaardigheid Frans staan luisteren, spreken en gesprekken voeren centraal. Daarbij zijn luisterbereidheid en spreekdurf belangrijke factoren. Leerlingen leren eenvoudige boodschappen in het Frans begrijpen en kunnen ook eenvoudige boodschappen overbrengen.

In een gesprek leren ze echt luisteren naar de gesprekspartner en inspelen op de informatie die ze krijgen. Het inzetten van de gepaste strategieën kan hen daarbij helpen. Leerlingen die ervaren dat ze de vreemde taal ook echt kunnen inzetten in betekenisvolle situaties, zijn gemotiveerd om de taal te leren en te gebruiken.

Schriftelijke taalvaardigheid Nederlands			
Ik begrijp en breng een schriftelijke boodschap over in betekenisvolle situaties.			
TOsn1	Een schriftelijke boodschap verwerken	☰ ↓ 💡 0	
+	TOsn2	Voldoende vlot kunnen lezen om leeftijdsadequate teksten te begrijpen	↓ 💡 0
	TOsn3	Een schriftelijke boodschap overbrengen	☰ ↓ 💡 0
+	TOsn4	Bij het schrijven aandacht besteden aan zins- en tekststructuur, lay-out en beeldende elementen, leesbaarheid, spelling en interpunctie	↓ 💡 0

4. Schriftelijke taalvaardigheid Nederlands

Kinderen leren schriftelijke vaardigheden minder spontaan dan mondelinge vaardigheden: een doordachte en structurele aanpak is zeker nodig.

De kleuterschool geeft een belangrijk aanzet om de generieke doelen in dit ontwikkelthema te realiseren.

Lezen en schrijven kennen veel vormen en gedaantes en beperken zich niet tot letters op papier. Dit ontwikkelthema geeft dan ook doelen weer die gelden vanaf de kleuterschool en vult het begrip 'schriftelijke boodschap' breed in. Leerlingen leren op school allerlei soorten schriftelijke boodschappen verwerken en overbrengen. Vaak combineren ze beide in één betekenisvolle opdracht. Om boodschappen te kunnen verwerken, heeft de leerling een goede basis aan technische leesvaardigheid nodig.

Om boodschappen te kunnen overbrengen, moet hij/zij rekening houden met o.a. lay-out of spelling. De leerlingen leren dat een goede lezer en schrijver rekening houdt met de communicatieve situatie en de gepaste strategieën inzet. De oefensituaties worden steeds gevarieerder en complexer zodat kinderen worden uitgedaagd betere taalgebruikers te worden.

5. Schriftelijke taalvaardigheid Frans

Schriftelijke taalvaardigheid Frans
Ik begrijp een schriftelijke boodschap in het Frans. Ik breng ze met hulpmiddelen over in betekenisvolle situaties.

TOsf1	Een voor hen bestemde schriftelijke boodschap in het Frans begrijpen	⋮ ↓ 💡 0	
+	TOsf2	Een boodschap in het Frans foutloos kopiëren in betekenisvolle situaties	↓ 💡 0
+	TOsf3	Een eenvoudige, functionele boodschap in het Frans schrijven door aan te vullen met gegeven woorden of samen te stellen aan de hand van aangereikte bouwstenen	↓ 💡 0

Lezen speelt een grote rol in communicatie. Leerlingen leren geschreven boodschappen begrijpen en informatie achterhalen. In geschreven boodschappen ontdekken ze ook een schat aan taal. Zo breiden ze hun bagage aan woordenschat en structuren verder uit. Schrijven in een vreemde taal is een vaardigheid die leerlingen in de basisschool zelden nodig hebben. Toch is het belangrijk dat kinderen korte en eenvoudige boodschappen leren schrijven aan de hand van voorbeelden, modellen en bouwstenen. Leerlingen ervaren dat het inzetten van passende strategieën bij lezen en schrijven hen daarbij ondersteunen.

6. Taalbeschouwing Nederlands

Taalbeschouwing Nederlands
Ik denk in of vanuit een betekenisvolle situatie na over taal, over mijn taalgebruik en dat van anderen. Ik pas de inzichten toe in mijn talig handelen.

+	TOtn1	Nadenken over taalgebruik en de belangrijkste factoren van een communicatieve situatie. Daarbij taalbeschouwelijke termen gebruiken	↓ 💡 0
	TOtn2	Nadenken over de belangrijkste aspecten van het taalsysteem. Daarbij taalbeschouwelijke termen gebruiken	⋮ 💡 0

Dit ontwikkelthema beschrijft de op welke wijze leerlingen de (on)regelmatigheden van taal onderzoeken. Dat onderzoek gebeurt steeds in relatie tot taalgebruik en dus over taal die écht wordt gebruikt. Ze denken na over verschillende aspecten van taal en ontdekken gaandeweg regels over taalverschijnselen die ze al lang beheersen. Dit 'nadenken over' is een cyclisch proces waarin waarnemen, begrijpen en interpreteren uiteindelijk uitmondt in toepassen van de nieuwe kennis bij mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid.

De leerlingen denken in dit ontwikkelthema na over twee luiken:

- Over het taalgebruik en over belangrijke aspecten van de communicatieve situatie; (Taalbeschouwing)
- Over aspecten van het taalsysteem als onderdeel van het taalgebruik: klanken, woorden, zinnen, teksten, betekenissen en spellingvormen. (Spelling)

Daarnaast is er ook aandacht voor **ATTITUDES** door in te zetten op **Persoonsgebonden ontwikkeling**:

- Relationele vaardigheden : leren samenwerken

- Ondernemingszin : Expliciete uitleg durven vragen
- Onderzoekscompetentie : De betekenis van woorden opzoeken via verschillende media zoals een woordenboek of een computer.

Onze leerkrachten moeten goed op de hoogte gebracht worden van het woordenschatniveau van hun leerlingen. Dit doen we reeds van in de kleuterklas door een KOALA-test af te nemen maar ook door observaties. In lagere school baseren we ons op o.a. LVS en AVI. Buiten deze genormeerde testen spelen ook observaties een belangrijke rol.

HOE?

Hoe geven we goed taalonderwijs vorm?

1. Algemeen

Definitie talenbeleid

'Talenbeleid is de structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalleerbehoeften van de leerlingen met het oog op het bevorderen van hun algehele ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten.'

=> Structureel wil zeggen dat het voeren van een talenbeleid meer is dan een eenmalig initiatief. Het leidt tot een blijvende verandering in het taalgedrag van de leerlingen.

=> Strategisch betekent dat alle partners uit het schoolteam samen op een planmatige manier aan dit talenbeleid werken.

=> Onderwijsresultaten verbeteren houdt in dat je leerlingen aanzet om taalvaardiger te worden, om zich vlot en correct uit te drukken en tot een betere communicatie te komen.

Aangezien er in onze school een vrij grote taaldiversiteit (**taalarm –taalrijk**) is, proberen we met ons talenbeleid het leerrendement van al onze leerlingen te verhogen en te komen tot een gezamenlijke taalaanpak. We streven naar een **structurele aanpak** binnen het hele onderwijs in onze school. Hierbij spelen we graag in op de noden van onze kleinste kleuter tot de leerlingen van het zesde leerjaar. Ons talenbeleid moet met andere woorden **effect** hebben op al onze leerlingen.

Omdat we beseffen dat heel wat leerlingen naast het aanbod in de klas ook nood hebben aan extra ondersteuning, proberen we dit op te vangen door **preventief en remediërend** te werken. Hierbij gaan we er echter steeds vanuit dat we dan voor maatregelen kiezen die rechtstreeks (en soms onrechtstreeks en/of later) al onze leerlingen ten goede zullen komen.

Een **analyse van de beginsituatie** moet ons in staat stellen om hiaten op te vullen door het formuleren van **gerichte doelen** en daaraan **gekoppelde acties**, zodat leerlingen vlotter de doelen van het schoolcurriculum behalen. Enerzijds werken we met een leerlijn die gedragen wordt door de ganse school. Anderzijds willen we kinderen ook de kans geven op hun eigen tempo te ontwikkelen. Daarom werken we graag op maat van elk kind, in de mate van het mogelijke.

2. Principes van goed talenonderwijs

Om aan deze doelstellingen met de kinderen te werken, zal het pedagogisch didactisch handelen gebaseerd zijn op volgende **principes**:

➤ **Werken aan taalvaardigheid en taalstimulering Nederlands**

Taal speelt een hele belangrijke rol in het leven. Van bij de start is het belangrijk dat men werkt rond taal via oogcontact, aanraking, mimiek en lichaamstaal. De moedertaalverwerving is een aspect van het totale ontwikkelingsprofiel van een kind en kan dus niet los worden gezien van zijn cognitieve, motorische, emotionele en sociale ontwikkeling. Vandaar dat de **socio-economische**

achtergrond en de **gezinssituatie** mede bepalend zijn voor de taalontwikkeling. Het is een uitdaging om te leren omgaan met meertaligheid of taalarmoede **in een situatie waarin het Nederlands de belangrijkste communicatietaal** blijft.

Omdat de eerste jaren zo cruciaal zijn voor de latere schoolprestaties, is het inzicht gegroeid dat we reeds in de voor- en vroegschoolse periode veel aandacht moeten besteden aan **taalstimulering**. Het is dus belangrijk ervoor te zorgen dat kinderen – **voordat** ze formeel taalonderwijs krijgen – volop kansen krijgen om hun taalvaardigheden een speelse manier optimaal te ontwikkelen. Dat is de opdracht waar een kinderdagverblijf, een peuterklas, ... voor staat. Het is noodzakelijk dat de kleuterleerkrachten de taalontwikkeling stimuleren vanuit een bepaalde **visie**.

Zij voeren activiteiten niet 'zomaar' uit, maar weten waarom ze bepaalde dingen wel en niet doen:

- Zij **stimuleren** de taalontwikkeling gericht en bewust;
- Zij zorgen voor **samenhang in de activiteiten** die zij de kinderen aanbieden;
- Zij focussen op **interactieve taalstimulering** waarbij het in de eerste plaats gaat om **interactie en communicatie** met het **kind**.
- Zij hebben achtergrondkennis over meertalig of in taalarmoede opgroeien zodat ze kinderen en hun ouders in deze context optimaal en met de juiste tips kunnen ondersteunen.

We kiezen bewust niet voor taalinitiatie Frans in de kleuterschool om zo goed mogelijk te kunnen inzetten op het verwerven van een rijke woordenschat Nederlands.

➤ **Vertrekken van drie belangrijke uitgangspunten**

We vertrekken vanuit het principe dat kinderen taalvaardiger worden indien aan volgende **drie voorwaarden** voldaan wordt.

1. Er is een voldoende **hoog welbevinden** bij de kinderen: ze voelen zich goed, ze zijn ontspannen, stralen vitaliteit uit en zelfvertrouwen. Pas dan staat hij open voor zijn omgeving en dus ook voor de taal die daarbij hoort. Een positieve, veilige omgeving is dan ook een basisvoorwaarde voor taalontwikkeling. Daarom reageert de leraar steeds positief, laat ze het kind initiatief nemen, toont ze interesse, respecteert ze zijn persoonlijkheid en zijn keuzes en gaat ze niet negatief om met taalfouten. Binnen die positieve, veilige omgeving creëert de leraar volop kansen om taal te leren.

2. Kinderen leren taal **al doende** (bv. jas aan, muts op) en **al spelend** (Wat heb jij een hoge toren gebouwd! Oei, nu is hij omgevallen) én door het feit dat ze taal nodig hebben **om iets te bereiken** (bv. ikke drinke...). Op deze manier leren ze veel meer taal dan wanneer ze aparte woordjes moeten gaan inoefenen in een niet-betekenisvolle context. Taal(verwerving) is een natuurlijk onderdeel waar ze de ganse dag mee bezig zijn. Wanneer kinderen actief bezig zijn en zelf allerlei ontdekkingen doen, verkennen zij hun omgeving. Dat is goed voor hun algehele ontwikkeling, dus ook voor hun taalontwikkeling. Daarom zal de leraar een omgeving creëren waarin kinderen telkens weer kansen krijgen om stukjes wereld te verkennen. Hierbij worden ze uitgedaagd taal als middel te gebruiken om die wereld beter te begrijpen, om er vat op te krijgen via spreken, luisteren en uitbreiding van de taalwoordenschat. Naast doe-activiteiten zal de leraar onder andere **prentenboekactiviteiten** aanbieden. In een prentenboek maakt het kind kennis met een nieuwe wereld, die vaak net iets verder van de zijne aflight. Op die manier wordt zijn eigen wereld uitgebreid. Via de prenten en het verhaal krijgt het kind de middelen in handen om taal die hij in eerste instantie niet begrijpt, toch te kunnen vatten. Prentenboeken stimuleren daarenboven de **interactie**. Kinderen reageren vrij en spontaan op de prenten, de verrassende elementen, de opmerkingen en vragen van de leraar. Het is een allereerste stap naar de geschreven taal en het boekenplezier.

3. **Veiligheid** is de belangrijkste voorwaarde voor het leren van taal. Daarom zorgen leraren voor een **veilige omgeving**. Zij tonen belangstelling en communiceren veel met het kind over onderwerpen die voor het kind leven. Zij stimuleren kinderen tot activiteit en zelfstandigheid in een uitdagende, maar gestructureerde omgeving.

Ouderparticipatie is dan een hoofddoel. **Want een kind opvoeden vraagt een samenspel van alle betrokken partners.**

Wanneer leraren en ouders er samen op gericht zijn de taalontwikkeling interactief te stimuleren, bewijzen zij hun kinderen een grote dienst. Ze ontwikkelen met andere woorden hun taal in **interactie** met anderen. Daarom moeten kinderen tijdens hun spel, tijdens hun verkenning van de wereld, veel gelegenheid krijgen tot praten, vertellen en vragen stellen. De leraar zorgt daarbij voor een goed taalaanbod, knoopt regelmatig gesprekjes met de kinderen aan, helpt hen constant te verwoorden wat ze bedoelen, wat ze doen, hoe ze zich voelen, wat ze willen...en stimuleert hen via leuke spelletjes om in interactie te gaan met de andere kinderen.

Door deze doordachte en geplande taalontwikkeling op verschillende gebieden gaat het kind taal niet alleen steeds **beter begrijpen** (passief taalgebruik), maar de taal zelf ook steeds beter en meer gebruiken.

Ze leren steeds **beter te praten** met anderen en steeds **beter te luisteren** naar anderen; ze ontwikkelen met andere woorden hun **communicatieve vaardigheden**.

- **We willen dat onze leerlingen de basiskennis leergebied-overschrijdend kunnen aanwenden.**

Een taal kan niet losstaan van het leven. Daarom mogen we geen taal leren om de taal zelf zijn. Op het schoolse niveau moeten andere cultuurgebonden ontwikkelingen levensechte inhoud en aanreiken.

De les Nederlands/Frans moet haar communicatieve inhoud putten uit onderwerpen die in andere lessen behandeld worden.

Zo behoren bindingen met **muzische ontwikkeling, ontwikkeling van de oriëntatie op de wereld, wiskundige ontwikkeling ... tot de mogelijkheden.**

Daarenboven willen we de nodige aandacht besteden aan de **leergebied- overschrijdende** doelen zoals 'leren leren'.

Door gebruik te maken van **hoekenwerk/contractwerk** kunnen we ervoor zorgen dat onze leerlingen maximale leerkansen krijgen omdat leerlingen zeer veel kunnen leren van elkaar, al we hen daartoe tenminste de nodige kansen geven.

WAT?

Wat doen we echt? Welke doelen willen we bereiken?

Waarop leggen we de SES-accenten?

Taalvaardigheid – Lezen - Kleuterschool

Taalvaardigheid – Kleuterschool - Leerlingniveau

Doelstelling 1: Bij de kleuters belangstelling opwekken voor het lezen.

Sommige kleuters vinden voldoende plezier in de boekenhoek van de klas, anderen hebben nood aan aangepaste boeken:

- voelboeken
- fotoalbum van klasactiviteiten
- doeboeken
- doorkijkboeken
- dagboek
- liedjesboek
- ....

We zorgen voor een uitgebreide verzameling van boeken met eenvoudige – grote – duidelijke prenten. Kleuters zijn gevoelig voor eigenaardigheden en humor, dus dit mag zeker niet ontbreken.

Doelstelling 2: Via zinging en symboolbewustzijn kleuters leren 'lezen'.

We gebruiken al 2 soorten voorstellingen, nl. pictogrammen en symbolen en tekens. Daar waar er vroeger vaak in elke klas afzonderlijk gepaste symbolen en pictogrammen werden gebruikt, gaan we nu zorgen voor eenduidigheid en doorstroming. Ook voldoende variatie en gradatie is natuurlijk aangewezen.

We denken hierbij aan:

- Gebruik van foto's (eenvoudigste manier van zinging), afbeeldingen of tekeningen bij de kleinsten naar schetsen of abstracte symbolen bij de oudste kleuters
- Driedimensionale en later tweedimensionale weergave van hoeveelheden bij de kleinste naar cijferbeelden bij de oudste kleuters
- Afspraken in kleurencode (groen – oranje – rood) in moeilijkheid van puzzels
- Opbouwen van verhalen aan de hand van prenten – receptenkaarten – bouwmodellen – afsprakensymbolen - ...
- Eenduidige kalenders met duidelijke symbolen – prenten - ....

Doelstelling 3: Via visuele waarneming (discriminatie – geheugen – analyse – synthese) komen tot beter visueel functioneren.

Het onderscheid tussen visuele discriminatie – geheugen – analyse – synthese is niet altijd scherp omljnd. Om dit aspect te stimuleren bieden we best de 4 soorten activiteiten aan, variatie leidt wellicht tot een beter visueel functioneren.

Visuele discriminatie:

- Vorm-, object- en richtingbepaling aanscherpen. Via lichamelijk ervaren en exploreren over drie- naar tweedimensionaal en zo ervaren dat een persoon, dier of voorwerp dezelfde blijft ongeacht de vorm, plaats of richting waaruit we het bekijken.
- Grote en kleine verschillen ontdekken. Ook hierbij de kleuter eerst lichamelijk gelijkenissen en verschillen laten ervaren, nadien driedimensionaal en later tweedimensionaal.

○

Visueel geheugen:

Enkele spelletjes om het onthouden en reproduceren wat werd waargenomen aan te scherpen:

- Kimspelen met kleuters zelf – met voorwerpen - ...
- Memoryspelen
- Prentlezen

Visuele analyse

Een figuur van zijn achtergrond kunnen onderscheiden is belangrijk om later letters uit een woord en woorden uit een zin te halen.

Kleuters regelmatig begeleiden in activiteiten (niveau lichamelijk vlak, drie- & tweedimensionaal):

- Bewustwording van het eigen lichaam (spiegel - ...)
- Verschillen tussen voorwerpen opmerken
- Inleg- en insteekpuzzels
- Vertellen aan de hand van prenten
- Speelwerkbladen

Visuele synthese

Visuele analyse en synthese komen vaak samen voor: we laten uit elkaar halen en weer opbouwen, we sommen elementen op, maar het geheel blijft bestaan. Enkele gerichte oefeningen:

- Poppen aan- en uitkleden
- Opruimoefeningen (alles in de juiste doos)
- Een geheel ordenen naar voorbeeld (vb. verzorgingskist...)
- Puzzelen
- Ontdekken wat samen hoort (figuren – letters - ...)

Doelstelling 4: Via auditieve waarneming (discriminatie – geheugen – analyse – synthese) komen tot beter auditief functioneren.

Ook hier is het onderscheid tussen discriminatie – geheugen – analyse – synthese niet duidelijk afgebakend. Enkel een goede variatie in de 4 onderdelen leidt tot een beter auditief functioneren.

Auditieve discriminatie:

Aanscherpen door o.a.:

- Blinddoekspelletjes
- Manieren van spreken aanpassen
- Geluiden nabootsen
- Rijmen
- Muziekinstrumenten herkennen
- Geluiden van een cassetterecorder benoemen – opdrachten uitvoeren

Auditief geheugen:

Enkele spelletjes om het onthouden en reproduceren wat werd gehoord aan te scherpen:

- Diverse geluiden nabootsen
- Geluiden weglaten en toevoegen
- Nonsenrijmpjes, klanknabootsingen, toverspreuken, aftelrijmpjes, ... opzeggen
- Geheugenoefeningen
- Verhalen, poppenspel,... navertellen

Auditieve analyse:

Auditieve analyse en synthese worden vaak als een geheel behandeld. Hiervoor wordt vaak de klap-methode toegepast.

Woorden en lettergrepen worden geklapt op een trom, met de handen, ...

Andere oefeningen gericht op leesinitiatie:

- Woorden in een zin herkennen (als je dit hoort, steek je hand op)
- Samengestelde woorden analyseren
- Letterklanken analyseren
- Rijnwoorden

Auditieve synthese:

Enkele gerichte oefeningen:

- Op basis van een deel een geheel herkennen
- Zinnen maken met een bekend woord als vertrekpunt
- Woorden verbergen in een zin

Doelstelling 5: Begrippen verwerven.

Kleuters moeten gemeenschappelijke kenmerken leren herkennen en namen leren associëren aan het begrip. Begrippen groeien en worden verworven en verdiept door de kleuter, door deze regelmatig te horen en toe te passen niet alleen door het aanbrengen door de leerkracht. M.a.w. de actieve inschakeling van de kleuter moet het halen boven een belerende aanpak. De gradatie begint steeds bij de lichamelijke ervaring, over driedimensionaal naar tweedimensionaal. Enkele hulpmiddelen voor het proces:

- Begrippen voorzeggen
- Werken met gevarieerd materiaal
- Voldoende occasioneel gebruik
- Werkbladen enkel als controle of evaluatie achteraf

Doelstelling 6: Kleurenkennis.

Kleuters ontdekken al snel dat dingen een kleur hebben. Om deze correct te benoemen, gaat er soms een heel proces aan vooraf. We laten kleuters in contact laten komen met verschillende voorwerpen die een kleur gemeen hebben. Door voordoen, voor- en nazeggen zal zelfs de taalarme kleuter de kleur associëren met het juiste woord.

Wanneer de kleuters het moeilijk blijven hebben om kleuren te onthouden, zijn hulpmiddeltjes (armbandjes – voorwerpen – verf - ..) soms nodig.

Doelstelling 7: Een uitgebreide woordenschat verwerven, een correct taalgebruik hanteren en een goede zinsbouw gebruiken.

Uitbreiden van de woordenschat wordt niet alleen bepaald door intelligentie en geheugen, maar is ook sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters bij de activiteiten. Ze zijn niet gebaat bij kijk- en luisteractiviteiten, maar hebben doe-activiteiten met ervaringskansen nodig. Een kind verwerft woordenschat door handelen, ervaren en omgaan met, gekoppeld aan voor hem reële levenssituaties. De aanpak zal dus geheel geïntegreerd en thematisch moeten verlopen.

De voorbeeldfunctie van de leerkracht (zie leerkrachtniveau) zal cruciaal zijn.

Doelstelling 8: Verzen voordragen en verhalen vertellen.

Kleuters houden van versjes. Voor de kleinsten is de inhoud vaak niet van belang, ze 'papegaaien' vaak de juf na. Oudere kleuters houden van humor en ritme. Een uitgebreid repertoire spreekt zeker aan. Door het luisteren naar verhalen, wordt het taalgebruik van de kleuters enorm verbeterd. Kleuters vinden verhalen steeds boeiend en beleven ook vaak plezier in het navertellen of zelfs naspelen.

Taalvaardigheid – Lezen - Kleuterschool

Taalvaardigheid – Kleuterschool - Leerkrachtniveau

Doelstelling 9: We zorgen dat er correct Nederlands gesproken wordt.

In de kleuterschool krijgen de kleuterjuffen niet alleen te maken met anderstalige kleuters, ook de streektaal is bij sommigen de enige taal die ze kennen. In de klas is het noodzakelijk dat de juf steeds correct Nederlands hanteert als standaardtaal. Zo creëert ze een voorbeeldfunctie voor de kleuters. Als de kleuter het moeilijk heeft, is het belangrijk dat de juf steeds de correcte zin herhaalt. Overdreven druk of drill remt de spreekdurf alleen af.

Doelstelling 10: We bieden de kleuters bereidheid tot praten, we helpen spreekangst te overwinnen.

Elke kleuterjuf probeert steeds zo kort mogelijk bij het kind te staan. Zo treedt ze zo vaak mogelijk in de leefwereld van de kleuter en betreft ze ieder kind actief bij de activiteit of spel. Hoe dichter de juf bij de kleuter staat, hoe makkelijker het spreekproces op gang komt. Ook eenvoudige spelletjes, poppenspel, ... zetten aan tot samenspraak. De kleuterjuf toont hierbij interesse in de kleuter en geeft voldoende bevestiging en waardering.

Doelstelling 11: We zorgen voor een uitgebreide woordenschat, een correct taalgebruik en een goede zinsbouw.

Begrippen zijn de bouwstenen van de woordenschat. Ze worden niet gesticht of aangeleerd, maar groeien. Uitbreiden van de woordenschat wordt niet alleen bepaald door intelligentie en geheugen, maar is ook sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de kleuters bij de activiteiten. Ze zijn niet gebaat bij kijk- en luisteractiviteiten, maar hebben doe activiteiten en verwoordingskansen nodig. Een kind verwerft woordenschat door handelen, ervaren en omgaan met, gekoppeld aan voor hem reële levenssituaties. Elke leerkracht zal dus geen geïsoleerde lesjes voorzien, maar een geïntegreerde, thematische aanpak. De integratie van de woordenschat tot actief, geïntegreerd en spontaan taalgebruik is recht evenredig met de verwoordingskansen die de kleuters krijgen. Dat mag niet alleen gebeuren door vraag en antwoord, maar moet vooral via interactieve gesprekken (vb. telefoongesprek, klaswinkel, kringgesprek...) Naast de gerichte, thematisch gebonden woordenschatverrijking zijn de vele occasionele gelegenheden onmisbare schakels.

Elke leerkracht zal zijn taalgebruik moeten afstemmen op het taalniveau van de kleuters. Zo zal de kleuterjuf steeds net iets boven het taalniveau van de kleuters spreken. Meestal is de passieve taalkennis van de kleuter uitgebreider dan zijn actieve taalgebruik, hij begrijpt dus meer woorden en uitdrukkingen dan hij zelf gebruikt. De voorbeeldfunctie van de leerkracht blijft dus een cruciale zaak.

Doelstelling 12: We letten op een correcte articulatie.

Bij kleuters verwachten we pas een correcte uitspraak vanaf de leeftijd van 5 jaar. Jongere kleuters zijn immers nog in volle ontwikkeling. Bij het oefenen van de articulatie confronteer je immers de kleuter met zijn tekorten, precies op een leeftijd waarop hij een grote behoefte heeft aan bevestiging en succeservaring om zijn gevoel van zelfwaarde te verbeteren.

Hiervoor zal de kleuterjuf steeds de activiteiten in spelvorm plannen en vertrekken van wat de kleuter al kan. Enkele oefeningen van voorbereidende oefeningen om articulatie te stimuleren:

- Tongspieren: ijsjes likken – tong als slang - ....
- Mondspieren: zoenen – lachen – blazen - ...
- Ademhaling: mond-, neus- en buikademhalingen
- Uitspraakverbetering via rijmpjes – nonsensreeksen – klanknabootsingen - ...

Doelstelling 13: Opdrachten begrijpen en uitvoeren.

Opdrachten kunnen begrijpen en uitvoeren hangt niet alleen af van de taal- en denkontwikkeling, maar ook van het geheugen, de concentratie en de wil.

Een gradatie in opdrachten is natuurlijk noodzakelijk. Eerst lichamelijk uitvoeren van opdrachten (vb. iets zoeken, lopen naar, grijpen,) over driedimensionaal naar tweedimensionaal lesmateriaal. (Vb. prenten –Wat doet wie? Waar zie je? Hoe ziet? .... of spelwerkbladen).

Taalvaardigheid – Lezen - Kleuterschool

Taalvaardigheid – Kleuterschool - Schoolniveau

Doelstelling 14: Gradatie vastleggen en afspraken maken.

We streven niet alleen naar een horizontale, maar ook naar een verticale samenhang binnen de hele kleuterschool. We verdeelden de kinderen over jongste en oudste kleuters. Naast een gradatie in activiteiten, worden er ook verscheidene afspraken gemaakt om de continuïteit te garanderen. Zo overleggen de kleuterjuffen bij het opmaken van kalenders (vb. dagkalender, weekkalender, maand- en jaarkalender, aanwezigheidskalender, verjaardagskalender, weerkalender...) en borden (vb. takenbord, groeibord...).

Taalvaardigheid – Lezen - Lagere school

Taalvaardigheid – Lagere school - Leerlingniveau

Doelstelling 1: De beginsituatie van elk kind zo nauwkeurig mogelijk bepalen.

Aan de hand van objectief en gestandaardiseerd testmateriaal moeten kinderen op regelmatige basis getest worden omtrent hun lees- en schrijfniveau. Kinderen evolueren snel en sommige doelen blijken soms wel bereikt, maar zijn onvoldoende geautomatiseerd. Hierdoor zijn tussentijdse testmomenten zeker noodzakelijk.

Doelstelling 2: Het aantal kinderen met voldoende taalvaardigheid met betrekking tot lezen vermeerderen.

Het is een grote doelstelling van de lagere school om alle leerlingen vlot te leren lezen. We leren de kinderen boodschappen waarnemen en decoderen om zo de leestechiek te ontwikkelen. Elke leerkracht biedt in dit proces, in systematische volgorde doelen aan. Via een stipte gradatie en opvolging komen de leerlingen steeds tot een hoger leesniveau. Op deze manier proberen we de aanvankelijke leestechiek bij jonge lezers te ontwikkelen.

Doelstelling 3: Kinderen confronteren met vaste leesmomenten.

Kinderen houden van regelmaat. We zorgen ervoor dat ze in de klas op vaste tijdstippen luidop lezen. Zo verplichten we hen om regelmatig inspanning te doen m.b.t. technisch lezen. Ook inoefening thuis mag natuurlijk niet ontbreken! We bieden de kinderen een leeskaart aan, waarbij ze 'verplicht' worden om ook thuis elke dag een kwartiertje hardop te lezen. We vertrouwen op de ouders dat ze deze opdracht nauwkeurig en stipt opvolgen.

Doelstelling 4: De bibliotheek van 'binnen en buiten' leren kennen.

Alle kinderen van de school gaan reeds op regelmatige tijdstippen naar de plaatselijke bibliotheek. We willen de boeken echter nog gericht laten verlopen. Met vastomlijnde opdrachten kunnen kinderen op zoek gaan naar een geschikt boek voor ieders niveau.

Doelstelling 5: Bevordering van het leesplezier.

Als we leesvaardigheid bedoelen, gaan we nog te veel af op het technische aspect. We proberen vast te stellen welk AVI-niveau een kind leest (en dit is natuurlijk belangrijk), maar willen we kinderen stimuleren tot functioneel vaardige lezers, dan zijn er ook naast het leestechische aspect andere dingen nodig. De bevordering van het leesplezier bij kinderen is hierbij zeker van cruciaal belang.

Taalvaardigheid – Lezen - Lagere school

Taalvaardigheid – Lagere school - Leerkrachtniveau

Doelstelling 6: Een warm en veilig klimaat creëren.

Kinderen moeten aangespoord worden om te durven lezen. Vooral als het wat moeilijker gaat is de spreekangst bij sommige kinderen vaak groot. Een sfeer waarbij ze niet bang hoeven te zijn, om zich open te stellen of voor reacties van de anderen is heel belangrijk. De interactie van de leerkracht om dit klimaat te scheppen, is noodzakelijk.

Doelstelling 7: Vaste voorleesmomenten om de taalvaardigheid van kinderen op te krikken.

Kinderen leren ook van goede voorbeelden. Hiervoor kunnen vaste voorleesmomenten een voorbeeldfunctie hebben. Hierbij kunnen verschillende werkvormen toegepast worden, om het voorlezen zo aantrekkelijk mogelijk te maken:

- Traditioneel verhaal (leerlingen laten genieten van verhaal)
- Toneelspelend
- Het verhaal stoppen en kinderen verder laten vertellen, spelen, er een einde aan breien
- Verkleeden
- Kinderen laten tekenen tijdens het vertellen
- Vertellen met of zonder boek (fantasieverhaal)

Doelstelling 8: Organiseren van duo-lezen of tutor-lezen.

We geven de leerlingen van het hogere leerjaren de mogelijkheid om hun kennis en hun vaardigheid te gebruiken om andere kinderen op weg te zetten. Het gebruiken van een bepaalde vaardigheid, doet immers die vaardigheid groeien. (Ook de zwakke oudere lezers evolueren hierbij!) Met het binnenbrengen van de idee 'kinderen helpen kinderen' wordt er concreet gewerkt aan sociale interactie tussen de leerlingen van verschillende leeftijdsgroepen.

Doelstelling 9: De taalheterogeniteit en taalhomogeniteit van de groep positief aanwenden.

Opgaven waarbij lager taalvaardige en hoger taalvaardige leerlingen moeten samenwerken zijn beperkt. Enkel bij het specifieke niveaulezen delen we de leerlingen in homogene groepjes om de taaltechnische problemen gecontroleerd aan te brengen. Binnen de klas worden sporadisch opdrachten gegeven waarbij leerlingen van verschillende niveaus moeten samenwerken. De deskundigheid van de klasleerkracht is hierbij van cruciaal belang.

Doelstelling 10: Zicht hebben op eindtermen Lezen en de ZILL doelen.

Elke leerkracht heeft zicht op de eindtermen en de ZILL doelen m.b.t. leesonderwijs. We vertrouwen niet enkel op de doelen die in de taalmethodes verwerkt zitten, maar lassen ook andere activiteiten in om het leesonderwijs op te krikken.

Doelstelling 11: We zorgen dat er correct Nederlands gesproken wordt.

Sommige kinderen hebben het Nederlands niet als moedertaal of groeien op in een omgeving waar de streektaal een duidelijke invloed heeft. In de klas is het noodzakelijk dat de juf steeds het correct Nederlands hanteert als standaardtaal. Zo creëert ze een voorbeeldfunctie voor de kinderen. Als een leerling het moeilijk heeft, is het belangrijk dat de juf steeds de correcte zin herhaalt. Overdreven druk of dril remt de spreekdurf af, maar correctheid blijft een noodzaak.

Doelstelling 12: Een digitale aanpak hanteren om leerlingen hun taalvaardigheid te laten opbouwen.

Naast de regelmatige en reguliere aanpak in de klas, kunnen we ook gebruik maken van andere digitale hulpmiddelen. In elke klas zijn er voldoende iPads en/of chromebooks aanwezig om het leren en het lezen te ondersteunen. Leerlingen leren ondertussen ook typen in het 4^e leerjaar waardoor de digitale toestellen op een correcte manier kunnen aangewend worden.

Doelstelling 13: Bewust omgaan met taal en taalvaardigheid en dit bevorderen in verschillende activiteiten (taal in andere vakken).

Niet alleen binnen het taalonderwijs werken we aan taal. Binnen ons onderwijs zijn we elk moment van de dag met taal bezig. Vooral in hogere klassen wordt taal steeds belangrijker om zich in andere leergebieden te verdiepen. Ook hier is het de verantwoordelijkheid van de leerkracht om elke leerling op een aangepaste manier te 'behandelen'.

Taalvaardigheid – Lezen - Lagere school

Taalvaardigheid – Lagere school - schoolniveau

Doelstelling 14: Instrumenten hanteren om het taalvaardigheidsniveau m.b.t. lezen van de leerlingen objectief te bepalen.

Het is een doelstelling om aan de hand van genormeerde en gestandaardiseerde testen de omvang en de juiste problemen binnen ons taalvaardigheidsonderwijs op te sporen en daaruit de gepaste acties te laten voortvloeien. We zorgen ervoor dat de resultaten van de verschillende testen (VCLB – Avi-bepaling,...) zorgvuldig in het leerlingvolgsysteem worden opgenomen. Een goede verstandhouding binnen de leden van het schoolteam zorgt ervoor dat informatie correct wordt doorgegeven.

Doelstelling 15: Op een planmatige wijze hulp bieden bij taalproblemen.

Bij elk leerproces zijn er kinderen die sterker zijn en kinderen die het moeilijk hebben. Het is onze taak als schoolteam om hulp te bieden bij alle problemen. De zorgcoördinator en zorgjuffen begeleiden het handelingsplan om hierin tegemoet te komen:

- signalen en/of problemen onderkennen
- expliciete doelen stellen
- goed gekozen materialen en evaluatie-instrumenten hanteren
- duidelijke criteria voor succes of vooruitgang vastleggen

Via een duidelijke en gestructureerde aanpak kunnen we als team ons best doen om alle leerlingen de eindtermen te laten bereiken.

Doelstelling 16: Oprichten van een werkgroep lezen

Een school is geen eiland. De samenwerking met ouders en andere participanten binnen de leefgemeenschap, moet de betrokkenheid verhogen. Een goede organisatie is hierbij noodzakelijk. Een werkgroep lezen en taalondersteuning wordt door geïnteresseerden opgericht die mee de richting bepalen en nieuwe ideeën aanbrenge.

Doelstelling 17: Systematisch en regelmatig gebruik maken van interne communicatiekanalen en overlegstructuren.

Het hele proces van differentiatie en de afstemming op wat leerlingen nodig hebben en wat de school kan bieden in een zorgbreed onderwijs is geen gemakkelijke opdracht. Het is ook geen haalbare kaart voor een individuele groepsleerkracht alleen. Het vergt coördinatie en teamoverleg, collegiale ondersteuning en kansen om dingen bij te leren. Daarom is het belangrijk dat er op een school een cultuur ontstaat van gedeelde leerlingenzorg.

Het zorg- en taalbeleid is een opdracht van het hele team. Binnen de school worden een aantal specifieke taken uitgevoerd (door o.a. zorgcoördinator, zorgleerkracht, ON ondersteuner, CLB-medewerker, directie - ...) die het beleid op schoolniveau richting geven, stimuleren en professionaliseren. Het is belangrijk dat de personen die deze zorgtaken uitvoeren duidelijk als dusdanig aanspreekbaar zijn en dat zij geïntegreerd zijn in het schoolteam.

